

Law Review **OF KYIV UNIVERSITY OF LAW**

Ukrainian scientific and theoretical periodical

Founded
in October, 2001

2021/2

Published
4 times per year

Kyiv University of Law of the NAS of Ukraine
V.M. Koretskyi Institute of State and Law of the NAS of Ukraine

---

ISSN 2219-5521

**“Law Review of Kyiv University of Law” is included into the professional
publication list “Legal sciences”, category “B”**
(Ministry of Education and Science of Ukraine: order № 1643, 2019/12/28)

The journal is entered in the international scientific metric bases

**HeinOnline (USA)
and
“Index Copernicus International” (Poland)**

Recommended for publishing by
V.M. Koretskyi Institute of State and Law of the NAS of Ukraine Academic Council
(protocol № 6, 2021/07/01)
Kyiv University of Law of the NAS of Ukraine Academic Council
(protocol № 2, 2021/06/15)

Subscription index 23994

А.В. КОСТРУБА

Анатолій Володимирович Коструба, доктор юридичних наук, професор, професор навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»*

ORCID: 0000-0001-9542-0929

**ФОРМУЛА ТЛУМАЧЕННЯ ЗМІСТУ ДОГОВОРУ:
ПРИВАТНОПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ**

Постановка проблеми. Упорядкування суспільних відносин здійснюється за посередництвом правового регулювання процесу їх реалізації. На сучасному етапі розвитку громадянського суспільства, окрім нормативного, вагома частина механізму регламентації суспільних відносин забезпечується засобами індивідуального правового регулювання. Традиційно його основу становить цивільно-правовий договір, під яким розуміють домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Унікальність договору полягає в тому, що він надає можливості сторонам врегулювати свої відносини на власний розсуд. Диспозитивність індивідуального правового регулювання не виключає наявності в договорі текстувальних суперечностей, що створює перешкоди для розуміння дійсного волевиявлення його сторін. Причини цього явища різноманітні, від низького рівня юридичної грамотності до навмисного зловживання змістовно-текстуальною варіативністю. Наявні суперечності закладають основу для подальшої деформації договірних відносин, перешкоджає їх належній реалізації. Отже, актуального значення набуває інтерпретація змісту договору, що має гуртуватися на відповідній теоретичній основі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні проблеми тлумачення права становить інтерес багатьох представників юридичної науки. Основною роботою в цій сфері по праву вважається монографія Є.В. Васильовського. Серед інших вчених, які займалися даною проблематикою, можна відзначити таких, як: Ю.Г. Ткаченко, Л.С. Явич, А.С. Пиголкин, А.Ф. Черданцев, Н.Л. Гранат. В останні десятиліття до розробки загальнотеоретичних проблем інтерпретаційної діяльності долучилися Н.С. Оніщенко, В.Г. Ротань, І.Л. Самсін, В.Я. Карабань, Ю.М. Тодика. Деяким аспектам тлумачення договорів приверталась увага такими вченими, як М.І. Брагинський, В.В. Вітрянський, І.А. Покровський, В.В. Луць, Т.В. Боднар, О.В. Дзера, А.Д. Корецький та ін. Разом із тим прикладні аспекти функціонування механізму інтерпретації змісту договору не знайшли свого розкриття.

Мета статті полягає в розкритті механізму інтерпретації змісту договору через з'ясування сутності цього інструменту подолання вад індивідуального правового регулювання, способів та принципів його реалізації в контексті приватного правозастосування.

Основні результати дослідження. Під тлумаченням ми розуміємо процес інтерпретації предмета пізнання через розкриття його сутнісних ознак. Результатом такої екзегези стає суб'єктивне формування сукупності певних суджень, усвідомлення змісту відповідного предмета. Цей процес має широку сферу свого застосування: від історичного і біблейського до правового.

Тлумаченням в праві є процес встановлення змісту норми права, її основної мети і соціальної спрямованості, визначення можливих наслідків її дії¹. Ще на початку ХХ ст. Є.М. Трубецькой стверджував, що для застосування права недостатньо упевнитися в існуванні юридичної норми – потрібно встановити точний зміст тієї норми, яку потрібно застосувати. Для з'ясування її змісту відповідна правова норма піддається насамперед граматичному аналізу. Але завдання тлумачення полягає у з'ясуванні також внутрішнього сенсу законоположень. Таке тлумачення, яке не йде далі букви закону, є надзвичайно небезпечним і може повести до численних зловживань. Отже, важливим є з'ясування духу закону, намірів і цілей, які мав на увазі законодавець².

З наведеного вбачається необхідність застосування в процесі інтерпретації численного інструментарію встановлення об'єктивного змісту правових норм. Неможливо не погодитись з О.Ф. Черданцевим, що як певний вид юридичної діяльності тлумачення права передбачає суб'єкта, результат діяльності, а також сукупність раціональних прийомів діяльності. Такими прийомами (способами) є певна сукупність правил³. Загальновизнаними є такі способи тлумачення, які використовуються в процесі інтерпретації правових норм, як лінгвістичне, системне, історичне, функціональне, телеологічне, граматичне, логічне тлумачення тощо.

Однак синергетичний контекст побудови правової системи сучасного світу, фактор його самоорганізованість свідчить про зміну парадигми сприйняття норми права як базового елемента в регламентації суспільних відносин.

Механізм правового регулювання в різних сферах суспільного життя (приватних або публічних відносинах), має різні прояви. Використання дуальних методів впливу на суспільні відносини визначає характер такого впливу, його зміст. Для публічного права домінуючим фактором моделі виступає імперативність у правовому регулюванні суспільних відносин, що передбачає використання правових засобів, які мають загальнообов'язковий потенціал.

У свою чергу, у сфері приватного права юридичне оформлення соціальних зв'язків між особами набуває обмежених рамок нормативного регулювання. Переважним, в такому випадку, виступає каузально-правове (індивідуальне) регулювання, під яким, на думку І.А. Міннікеса, слід мати на увазі правовий вплив на суспільні відносини, пов'язаний зі встановленням, зміною або припиненням юридичних прав і обов'язків їх учасників в індивідуальному порядку, спрямований на врегулювання конкретних ситуацій, що вимагають юридичного дозволу, і здійснюється шляхом вчинення односторонніх правомірних юридично значущих дій, укладення договорів, вчинення правочинів тощо⁴. Його правовими засобами виступають ненормативні регулятори, основне місце серед яких займає договір. Наведене дає підстави стверджувати, що поряд з правовою нормою правовим засобом забезпечення дії механізму правового регулювання суспільних відносин виступають *alter-normativni* регулятори.

Важливо зауважити, що диспозитивність цивільно-правового регулювання суспільних відносин дає їх учаснику можливість самостійно визначити предмет і засоби правової регламентації відносин, сторони повинні укласти. Так, відповідно до ст. 6 Цивільного кодексу України сторони мають право укласти договір, який не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає загальним засадам цивільного законодавства. Крім того, сторони мають право врегулювати у договорі, який передбачений актами цивільного законодавства, свої відносини, що не врегульовані цими актами. Так само сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд, крім випадків, коли в актах законодавства України прямо вказано про таку неможливість, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства впливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами⁵.

Отже, цивільно-правовий договір відіграє значну роль в організації економічних, товарно-грошових відносин. Як форма вирішення соціальних конфліктів у розвиненому суспільстві договір є основним юридичним засобом, який опосередковує базисні соціальні та економічні відносини на засадах справедливості, добросовісності та розумності. Його унікальність полягає в тому, що він надає можливості учасникам цивільних правовідносин закріпити в собі об'єктивні та суб'єктивні підстави розвитку зобов'язальних правовідносин, з настанням яких пов'язується виникнення, зміна або припинення прав, обов'язків або навіть нових цивільних правовідносин між сторонами. Шляхом укладення договору учасники цивільних правовідносин надають юридичне значення умовам і обставинам об'єктивної дійсності на власний розсуд.

З наведеного вбачається, що в процесі правореалізації інтерпретації свого змісту вимагають не тільки правові норми, а й інші регулятори правових відносин. Так, відповідно до ст. 213 Цивільного кодексу України зміст правочину може бути витлумачений стороною (сторонами). При тлумаченні змісту правочину беруться до уваги однакове для всього змісту правочину значення слів і понять, а також загальноприйняте у відповідній сфері відносин значення термінів. Якщо буквально значення слів і понять, а також загальноприйняте у відповідній сфері відносин значення термінів не дає змоги з'ясувати зміст окремих частин правочину, їхній зміст встановлюється порівнянням відповідної частини правочину зі змістом інших його частин, усім його змістом, намірами сторін⁶. Отже, питання щодо тлумачення змісту правочинів мають як теоретичне, так і практичне значення.

Однак, на відміну від відомих способів тлумачення, які використовуються для інтерпретації змісту правових норм, тлумачення змісту договору відбувається на іншому методологічному підґрунті. Такі способи тлумачення правових норм, як граматичне, логічне, історичне, телеологічне тощо розкривають об'єктивну сутність права. За межами такої інтерпретації залишаються суб'єктивні фактори сприйняття змісту правової норми. Це не випадково, отже, норма права є загальнообов'язковою, що виключає будь-яку суб'єктивність як в процесі її формування, так і в процесі сприйняття її змісту.

У свою чергу, договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. У його основі – узгоджене волевиявлення сторін. При цьому волевиявлення сторони договору має відповідати його внутрішній волі та бути спрямованим на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним⁷. У такому разі інтерпретація змісту договору виключає будь-яке об'єктивне сприйняття його змісту. Тлумачення змісту договору є суб'єктивним, передбачає встановлення дійсного волевиявлення його сторін. При інтерпретації його змісту основна ідея полягає схиланні до закріплення поведінки і наміру звичайної розумної людини, що відповідає уявленню про порядного члена громадянського суспільства. У цьому аспекті слід навести положення ст. 213 Цивільного кодексу України, яка встановлює, що в разі неможливості визначити справжню волю особи, яка вчинила правочин, до уваги беруться мета правочину, зміст попередніх переговорів, ustalena практика відносин між сторонами, звичай ділового обороту, подальша поведінка сторін, текст типового договору та інші обставини, що мають істотне значення⁸.

У доктрині права при тлумаченні договорів виходять з того, що кожне положення договору повинно тлумачитися з урахуванням всіх інших положень незалежно від їх розташування у тексті договору. Так, Л.К. Веретельник підкреслює, що незрозумілі положення мають тлумачитися в такому сенсі, який надає їм дійсності, а не перетворює їх на недійсні. З двох можливих тлумачень перевагу слід віддавати тому тлумаченню, яке найбільшою мірою узгоджується з природою договору, волею сторін на його укладення і виконання. При тлумаченні двозначних положень слід керуватися звичаєм та торговельним звичаєм тієї країни, де був укладений такий договір⁹.

Звідси, як вказує В.Я. Яценко, серед принципів положень одне із перших місць належить принципу автентичності. Він означає, що мета, зміст, умови договору, всі процедури, пов'язані з його виконанням, здійснюються за повною принциповою згодою сторін договору. Автентичне тлумачення може бути втілене в з'ясуванні змісту термінів у тексті договору, в додатках до нього, інших документах, що супроводжують договірний процес (заяви, декларації, протоколи тощо).

Наступним принципом, на думку автора, що впливає з автентичності, є принцип волевиявлення сторін, тобто їх намір досягти певного результату, який фіксує правдиву волю, намір, бажання, устремління сторін. Тому в процесі тлумачення важливо з'ясувати те, наскільки бажання і наміри об'єктивно відображені у змісті договору.

Ще один важливий принцип тлумачення – єдності предмета і мети договору. Тобто, в предметі договору його мета має розкриватися у всіх її складових. Отже, це співвідношення мети і предмета договору вказує на те, що мета є головною категорією, від якої залежить результативність виконання договору¹⁰.

За допомогою встановлених способів тлумачення можливо з'ясувати сенс договору, встановити наміри його сторін та визначити мету, які прагнуть сторони. Проте усунути протиріччя змісту та прогалини індивідуального правового регулювання важко. Їх подолання забезпечується іншим юридичним інструментарієм. Одним із таких є інтерпретація змісту правочину по формулі *contra proferentem* (лат. *verba chartarum fortius accipiuntur contra proferentem* – **слова договору повинні тлумачитися проти того, хто їх написав**).

Особа, яка включила ту чи іншу умову в договір, повинна нести ризик, пов'язаний з неясністю такої умови. Це правило застосовується не тільки в тому випадку, коли сторона самостійно розробила відповідну умову, а й тоді, коли сторона скористалася стандартною умовою, що була розроблена третьою особою.

Зазначене правило підлягає застосуванню не тільки щодо умов, які не були індивідуально узгоджені, а й щодо умов, які хоч і були індивідуально узгоджені, проте включені в договір під переважним впливом однієї зі сторін.

Цей принцип інтерпретації змісту правочинів, в останні часи отримав розгалужене застосування у сфері судової правотворчості. Прикладом стає постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 18 квітня 2018 р. у справі № 753/11000/14-ц, постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 25 березня 2020 р. у справі № 756/1381/17-ц та постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 12 травня 2021 р. у справі № 310/9140/19¹¹, в яких послідовно відображена позиція врахування фактору внутрішнього волевиявлення сторони договору в процесі інтерпретації його змісту. Розвитком цієї ідеї стає принцип *do ut des, do ut facias – facias ut des, facio ut facias* (даю, щоб ти дав, даю, щоб ти зробив – роблю, щоб ти дав, роблю, щоб ти зробив), що передбачає еквівалентність зустрічного задоволення, сутність суб'єктивного волевиявлення сторони.

Третьою формулою тлумачення є формула *a fortiori* (від більшого до меншого і від меншого до більшого). Є.В. Васьковський зазначає про те, що за допомогою такої формули розкривається наступний принцип інтерпретації: 1) особа, яка управлена чи зобов'язана до більшого, є управленою чи зобов'язаною до меншого; 2) особі, якій заборонено менше, заборонено і більше; 3) те, що є необхідним для меншого, є необхідним для більшого¹². Прикладом застосування формули може стати інтерпретація змісту правочину, яким встановлено правило звільнення від відповідальності наймача за повернення речі в гіршому стані, ніж отримано, що зумовлено упущенням наймодавця. У такому разі навмисні дії наймодавця щодо погіршення стану речі також стають умовою такого звільнення.

Висновки. Тлумачення змісту правочину передбачає диференціацію та єдність загальних вимог до тлумачення норм права і специфіки індивідуального правового регулювання суспільних відносин, в основі якого договір. Звичайні способи тлумачення правових норм становлять один сегмент інтерпретації змісту договору. Другим не менш важливим стає тлумачення змісту правочину на основі формули інтерпретації *contra proferentem, a fortiori*, а також формули еквівалентності зустрічного задоволення, що потребує свого комплексного застосування.

¹ Милога П.М. Тлумачення норм права: сутнісні характеристики. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 42–46. С. 43.

² Трубецкой Е.Н. Энциклопедия права. Санкт-Петербург: Юридический институт, 1998. 183 с. С. 109.

³ Черданцев А.Ф. Толкование права и договора: учеб. пособ. для вузов. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 381 с. С. 21.

⁴ Минникес И.А. Индивидуальное правовое регулирование (теоретико-правовой анализ): автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук: 12.00.0. Екатеринбург: ГОУ ВПО «Уральская государственная юридическая академия», 2009. 54 с.

⁵ Цивільний кодекс України : станом на 30 квітня 2021 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1963. № 30. Ст. 463 (із змінами).

⁶ Там само.

⁷ Там само.

⁸ Там само.

⁹ Веретельник Л.К. Тлумачення цивільно-правового договору. *Вісник ХНУВС*. 2011. № 1 (52). С. 279–289. С. 281; Давида І.В. До питання про засади тлумачення змісту господарського договору. *Часопис цивілістики*. 2016. № 23. С. 22–25. С. 22.

¹⁰ Ященко В.А. Принципи та правила тлумачення договору. *Науковий вісник Львівського національного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2017. № 1. С. 110–119. С. 112.

¹¹ Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 18 квітня 2018 р. у справі № 753/11000/14-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73500675> (дата звернення: 30.04.2021); Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 25 березня 2020 р. у справі № 756/1381/17-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88460776> (дата звернення: 30.04.2021); Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 12 травня 2021 р. у справі № 310/9140/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96933190> (дата звернення: 30.04.2021).

¹² Васильовський Е.В. Цивилистическая методология. Учение о толковании и применении гражданских законов. Москва: АО «ЦентрЮрИнформР», 2002. 508 с. С. 291–292.

Резюме

Коструба А.В. Формула тлумачення змісту правочину: приватноправові аспекти правозастосування.

Під тлумаченням ми розуміємо процес інтерпретації предмета пізнання через розкриття його сутнісних ознак. Результатом такого процесу стає суб'єктивне формування сукупності певних суджень, усвідомлення змісту відповідного предмета. З наведеного вбачається необхідність застосування, в процесі інтерпретації, численного інструментарію встановлення об'єктивного змісту правових норм. Прийомами (способами) інтерпретації виступають лінгвістичне, системне, історичне, функціональне, телеологічне, граматичне, логічне тлумачення тощо. У сфері приватного права юридичне оформлення соціальних зв'язків між особами здійснюється шляхом каузально-правового (індивідуального) регулювання. Договір як засіб каузально-правового регулювання відносин також вимагає інтерпретації свого змісту. Тлумачення змісту правочину передбачає диференціацію та єдність загальних вимог до тлумачення норм права і специфіку індивідуального правового регулювання суспільних відносин. Звичайні способи тлумачення правових норм становлять один сегмент інтерпретації змісту правочину. Другим не менш важливим стає тлумачення змісту правочину на основі формули інтерпретації *contra proferentem*, *a fortiori*, а також формула еквівалентності зустрічного задоволення, що потребує свого комплексного застосування з метою встановлення дійсного наміру сторін на умовах розумності і доброзичливості.

Ключові слова: тлумачення правових норм, тлумачення правочинів, зміст договору, логічне тлумачення, граматичне тлумачення, тлумачення договору, *contra proferentem*, *a fortiori*, формула еквівалентності зустрічного задоволення.

Резюме

Коструба А.В. Формула толкования содержания правомочия: частноправовые аспекты правоприменения.

Под толкованием мы понимаем процесс интерпретации предмета познания через раскрытие его существенных признаков. Результатом такого процесса становится субъективное формирование совокупности определенных суждений, осознание содержания соответствующего предмета. Из приведенного видно необходимость применения, в процессе интерпретации, многочисленного инструментария установления объективного содержания правовых норм. Приемами (способами) интерпретации выступают лингвистическое, системное, историческое, функциональное, телеологическое, грамматическое, логическое толкование и т.п. В сфере частного права юридическое оформление социальных связей между лицами осуществляется путем каузально-правового (индивидуального) регулирования. Договор как средство каузально-правового регулирования отношений также требует интерпретации своего содержания. Толкование содержания правомочия предусматривает дифференциацию и единство общих требований к толкованию норм права и специфику индивидуального правового регулирования общественного отношения. Обычные способы толкования правовых норм составляют один сегмент интерпретации содержания правомочия. Вторым не менее важным становится толкование содержания правомочия на основе формулы интерпретации *contra proferentem*, *a fortiori*, а также формула эквивалентности встречного удовлетворения, которое нуждается в своем комплексном применении с целью установления действительного намерения сторон на условиях разумности и доброзжелательности.

Ключевые слова: толкование правовых норм, толкование правомочий, содержание договора, логическое толкование, грамматическое толкование, толкование договора, *contra proferentem*, *a fortiori*, формула эквивалентности встречного удовлетворения.

Summary

Anatolii Kostrub. The formula for interpreting the transaction content: private-legal aspects of legal enforcement.

We refer to interpretation as the process of interpreting the subject of knowledge through disclosing its essential features. The result of such process is the subjective formation of certain opinions, content awareness of the relevant subject. It is clear from the above that in the process of interpretation many tools are needed to establish the objective content of legal rules. Techniques (methods) of interpretation are linguistic, systematic, historical, functional, teleological, grammatical and logical interpretation, etc. In the field of private law, the legal formalisation of social connections between persons shall be effected by means of causal-legal (individual) regulation. The agreement, as a means of causal-legal regulation of relations, also requires interpretation of its content. The transaction content interpretation shall include the differentiation and unity of general requirements for the interpretation of legal rules and peculiarities of individual legal regulation of social relations. Ordinary ways of interpreting legal rules shall constitute one segment of transaction content interpretation. The second is the transaction content interpretation on the basis of the formula of interpretation *contra proferentem*, *a fortiori*, as well as the equivalent consideration formula, which requires its comprehensive application in order to establish the real intention of the parties under conditions of rationality and goodwill.

Key words: interpretation of legal rules, interpretation of transactions, content of the agreement, logical interpretation, grammatical interpretation, interpretation of the agreement, *contra proferentem*, *a fortiori*, equivalent consideration formula.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2021.31

УДК 349.2, 349.3

І.С. ПИРОГА, С.С. ПИРОГА

Ігор Степанович Пирога, доктор юридичних наук, доцент, професор Ужгородського національного університету*

ORCID: 0000-0002-2798-7795

Сергій Степанович Пирога, кандидат юридичних наук, доцент Карпатського університету імені Августина Волошина**

ORCID: 0000-0002-7093-3207

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 46 Конституції України громадяни України мають право на соціальний захист, що передбачає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом¹. Це право гарантується загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ та організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення. Саме ця норма Конституції є правовою основою системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, частиною якого є пенсійне страхування. Пенсійне страхування посідає значне місце в системі соціального страхування як за своїм значенням у матеріальному забезпеченні пенсіонерів, так і за обсягами фінансових ресурсів.

Залежно від принципу фінансування пенсійних виплат можна виділити два типи пенсійних систем: перші засновані на розподільному, другі – на накопичувальному принципах фінансування. Розподільний механізм фінансування означає, що внески, які сплачуються впродовж певного періоду, використовуються на виплату пенсій у тому ж періоді. Один із основоположних принципів соціального страхування – принцип солідарності застрахованих. Індивідуалізація пенсійних прав може здійснюватися на двох рівнях – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і недержавного пенсійного забезпечення.

Сьогодні питання пенсійного забезпечення в Україні регулюється більш ніж двадцятьма законами України, які встановлюють спеціальні умови пенсійного забезпечення окремих категорій осіб. На державному рівні задекларовані основні напрями пенсійної реформи, зокрема, створена трирівнева системи пенсійного забезпечення. Українська модель пенсійної системи передбачена Законом України: «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»² та Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення»³.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно з цими законами наразі функціонують перший і третій рівні пенсійної системи – солідарна система і недержавне пенсійне страхування^{4,5}. Обидва рівні пенсійної системи мають низку проблем, які не забезпечують їх ефективне функціонування. У результаті не вдалося вирішити проблему підвищення матеріального забезпечення основних категорій пенсіонерів до рівня, що відповідає міжнародним стандартам: гарантованості заміщення пенсією не менше 40 % середнього заробітку застрахованої особи, що передбачено Конвенцією МОП № 102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення», яку Україна ратифікувала 6 березня 2016 р.⁶, та не забезпечено фінансову самостійність пенсійної системи (незалежності від державного бюджету)⁷.

Уніфіковані рекомендації міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світового банку та ін.) до вирішення проблем бюджетної розбалансованості зводяться до підвищення пенсійного віку і розширення накопичувальних інструментів обов'язкового пенсійного страхування⁸. Такі рекомендації неприйнятні для України.

По-перше, тривалість життя у нас значно нижча, ніж у розвинутих країнах, а на ринку праці немає дефіциту робочої сили.

По-друге, накопичувальна система обов'язкового пенсійного страхування може існувати лише за умови істотного підвищення розміру заробітних плат, а розмір мінімальної заробітної плати дорівнюватиме принаймні 2,5 прожитковим мінімумам, який визначається фактичною вартістю споживчого кошика (без дотацій, субсидій та інших видів допомоги).

© І.С. Пирога, С.С. Пирога, 2021

* *Ihor Pyroha, Dr. hab. in Law Sciences, Professor of Uzhhorod National University*

** *Serhii Pyroha, Ph.D. in Law, Associate Professor of Augustin Voloshin Carpathian University*

РЕДАКЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

До відома авторів

Просимо вас дотримуватися правил підготовки, комплектації та оформлення рукописів для «Часопису Київського університету права». Авторські рукописи мають бути оформленими відповідно до державних стандартів і відповідати вимогам Постанови ВАК України № 7-05/1 від 15.01.2003 р.: «...приймати до друку... лише наукові статті, які мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор; виділення невиділених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі» (Бюлетень ВАК України, № 1, 2003).

1. Редакція приймає до друку статті українською або російською, або англійською мовами.

Файл з текстом наукової статті має містити:

– відомості про автора (ім'я, по батькові повністю, прізвище, вчений ступінь, вчене звання, посада, місце роботи, службовий і мобільний телефони, e-mail);

– ORCID;

– розширене УДК статті;

– назва статті, резюме (500–700 знаків) та ключові слова (5–7 слів або словосполучень) українською, російською та англійською мовами);

– розширена анотація (1–1,5 сторінки: шрифт – 14 pt; інтервал між рядками – 1,5 pt) та відомості про автора англійською мовою;

– назви файлів повинні містити прізвище автора (наприклад: Іваненко_стаття.doc; Іваненко_анотація.doc).

2. Авторам (співавторам), які не мають наукового ступеня, потрібно надіслати рецензію доктора/кандидата юридичних наук, який є фахівцем у галузі знань, що стосується тематики поданої наукової статті.

3. Вимоги до оформлення тексту рукопису.

3.1. Папір формату А4; параметри сторінки: верхній і нижній береги – 20 мм, лівий – 30 мм, правий – 15 мм; шрифт Times New Roman – 14 pt; інтервал між рядками – 1,5.

3.2. Посилання на джерела оформлюються як кінцеві або посторінкові виноски – арабськими цифрами в автоматичному режимі.

Опис використаних джерел подається мовою оригіналу і оформлюється відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015.

3.3. Після опису використаних джерел подається References – список використаних джерел, транслітерований латиницею і оформлений відповідно до міжнародного стилю оформлення наукових публікацій APA (American Psychological Association) style. Назви періодичних видань (журналів) наводяться відповідно до офіційного латинського написання за номером реєстрації ISSN. До джерела необхідно додати позначення про мову оригіналу (наприклад: [in Ukrainian]) і цифровий ідентифікатор DOI (в разі наявності).

3.4. Авторські примітки оформлюються наприкінці сторінок з використанням символу * як знаку виноски.

4. Обсяг авторських рукописів. Орієнтовний обсяг статті – 10–15 сторінок (20–30 тис. зн. з пробілами); наукових повідомлень, рецензій тощо – 3–5 сторінок.

Матеріали, надані з порушенням зазначених вимог, не публікуються.

Редакція залишає за собою право відхиляти статті:

- які не відповідають проблематиці журналу;
- які, на думку редакції, не відповідають науковому рівню журналу;
- які містять грубі помилки та неточності;
- які мають ознаки компілятивного відтворення ідей і матеріалів інших авторів.

Автор несе відповідальність за достовірність викладеного матеріалу, належність останнього йому особисто та якість перекладу цитат з іншомовних джерел.

Редакційна колегія має право рецензувати, редагувати, скорочувати та відхиляти статті.

Публікації здійснюються на платній основі.

**«Часопис Київського університету права» внесено до переліку фахових видань
за спеціальністю «Юридичні науки», категорія «Б»
(наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019)**

**«Часопис Київського університету права» внесено до Міжнародної
наукометричної бази «Index Copernicus International» (Польща)**

**Ліцензійною угодою від 10.10.2014 р. «Часопис Київського університету права»
внесено до Міжнародної наукометричної бази даних «HeinOnline» (США)**

Київський університет права НАН України
вул. Терещенківська, 2   тел.: 044-235-63-24, 097-431-97-77
Ходаківська Тетяна Володимирівна
www.chasprava.com.ua   e-mail: chasprava@ukr.net

Нагадуємо:

відповідальність за достовірність інформації, що міститься в статтях і повідомленнях часопису, лежить на їхніх авторах; у статтях і повідомленнях часопису висловлені погляди їхніх авторів, які не завжди збігаються з поглядами редакції; рукописи і рецензії авторам не повертаємо.